

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Limitace náhrady škody při poskytování právních služeb

Limitace rozsahu náhrady škody, která může klientovi při poskytování právních služeb vzniknout, je neustále aktuální problematikou.[1] Starý občanský zákoník[2] obsahoval v této souvislosti pouze úpravu vzdání se budoucího práva[3] obecně a naopak otázku smluvní limitace náhrady škody neupravoval. S účinností nového občanského zákoníku výrazně podtrhávajícího autonomii vůle subjektů závazkových vztahů opustila nová úprava paušální zákaz vzdání se budoucího práva, což opět otevřelo diskuzi kolem problematiky smluvní limitace náhrady škody mezi klientem a advokátem při poskytování právních služeb.

Nový občanský zákoník, zákon č. [89/2012](#) Sb. („NOZ“) **upustil od nemožnosti smluvní limitace rozsahu náhrady škody**. Smluvní limitace je na rozdíl od předchozí úpravy **obecně přípustná**, což zcela koresponduje s dispozitivním charakterem soukromého práva a jeho principy.[4] Zákonodárce tímto **zdůraznil princip autonomie vůle** a zcela správně odstranil **neproporcionální absolutní zákaz** smluvní limitace rozsahu náhrady škody.[5] Zároveň vymezil zákonné mantinely omezení rozsahu povinnosti k náhradě škody ustanovením §2898: „**Nepřihlíží se k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.**“ Takto zvolený korektiv autonomie vůle, mimo jiné doplňující generální klauzuli dobrých mravů a principy soukromého práva, považují ve vztahu k smluvní limitaci rozsahu náhrady škody za vhodný.[6]

Klient jako slabší strana

Zásadní otázkou vztahující se k možnosti limitace náhrady škody při poskytování právních služeb advokátem je postavení stran závazkového vztahu, tedy posouzení kdy je klient v **postavení slabší strany**. Posouzení, zda je klient slabší stranou není možné paušalizovat, vždy je potřeba vycházet z **konkrétních skutkových okolností**. [7] Není proto vyloučeno, aby v podmínkách ustanovení §433 byl slabší stranou i klient podnikající právnická osoba.[8]

Bude-li klient **slabší stranou**, je v souladu s §2898 NOZ **vyloučena limitace rozsahu náhrady škody**, která by vznikla v souvislosti s poskytováním právní služby. Přesto se v této rovině nabízí otázka, zda je skutečně striktně vyloučeno smluvně omezit rozsah náhrady škody pro situaci, kdy se advokát po předchozím upozornění klienta bude řídit jeho (v *důsledku nesprávným*) pokynem, ze kterého vznikne nakonec klientovi škoda.[9] Prostřednictvím ochrany slabší strany se v takovém případě nemůže dosáhnout stavu, kdy by de facto klient získal majetkový prospěch na základě vlastního pochybení nebo nesprávného rozhodnutí.[10]

Klient spotřebitelem

V naprosté většině případů je klient při poskytování právních služeb advokátem v postavení spotřebitele,[11] čímž se prostor pro smluvní omezení rozsahu náhrady škody zásadně zužuje, prakticky zcela uzavírá. Spotřebitel bude totiž prakticky vždy zásadně slabší stranou.[12]

Možnost smluvní limitace náhrady škody v případě poskytování právních služeb klientu podnikateli

V souladu s §433 NOZ může být také **klient podnikatel v postavení slabší strany**, pokud vystupuje v hospodářském styku mimo souvislost s vlastním podnikáním. Klient vyhledává kvalifikovanou právní pomoc advokáta za účelem řešení situace, se kterou on sám nedokáže profesionálně naložit. Naproti tomu advokát je v postavení odborníka s určitými odbornými znalostmi zejména z právní oblasti, což zcela jistě zakládá závislost klienta na advokátovi.[13] Pro smluvní limitaci rozsahu náhrady škody tak platí stejná pravidla uvedená výše. Zásadní váhu pro posouzení, zda je klient podnikatel slabší stranou, bude mít stanovení míry závislosti klienta podnikatele a další faktické skutečnosti. Ostatně §433 formuluje vyvratitelnou domněnku.

Jak bylo zmíněno na začátku článku, občanský zákoník obecně připouští smluvní limitaci náhrady škody, čímž dle důvodové zprávy „*nepřejímá obecné pravidlo socialistického práva, že neplatné jsou veškeré dohody, kterými se někdo vzdává práva, které má vzniknout teprve v budoucnosti.*“[14] Podobně připouští možnost smluvní limitace náhrady škody německý občanský zákoník („BGB“). Tuto možnost omezuje BGB především obecným zákazem smluvně vyloučit odpovědnost za škodu způsobenou **úmyslně**, dále v některých zvláštních případech zákazem vyloučení odpovědnosti za škodu vzniklou **v důsledku hrubé nedbalosti**, a také zákazem vyloučení či omezení odpovědnosti za škodu v případě rozporu **takového ujednání s obecnými právními zásadami**. [15]

Lze konstatovat, že úprava a připuštění limitace náhrady škody v novém občanském zákoníku je **v souladu s principy soukromého práva** a zejména pak principem **autonomie vůle**. Obecné připuštění smluvní limitace náhrady škody je omezeno **korektivem ochrany klienta jako slabší strany, spotřebitele a obecnými principy soukromého práva**. Ochranu slabší strany, včetně ochrany spotřebitele není možné absolutizovat a je potřeba je aplikovat mimo jiné v souladu s ust. §6 odst. 1 NOZ „*Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.*“ Případná smluvní limitace rozsahu náhrady škody ve smlouvách o poskytování právních služeb musí všechny tyto korektivy dodržovat pod hrozbou neplatnosti takového ujednání.

David Baroš,

student Právnické fakulty Univerzity Palackého

e-mail: emailbaros@gmail.com

[1] K otázce přípustnosti smluvní limitace náhrady škody doporučuji: Josef Šilhán: Judikatura ke smluvní limitaci náhrady škody a současný právní stav, Obchodněprávní revue 5/2011, s. 137.

[2] zák. č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník.

[3] § 574 odst. 2, zák. č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník.

[4] Obecnou přípustnost smluvní limitace rozsahu náhrady škody nalezneme také v německém občanském zákoníku, viz. Köbler, G. Juristisches Wörterbuch. 14. Auflage. München : Verlag Franz Vahlen, 2007, s. 167.

[5] Důvodová zpráva k § 2894 až 2899 NOZ.

[6] „Je to však jen iluze svobody, necháme-li zápasiti slabého v nerovném souboji se silným, nevšímáme-li si nerovnosti podmínek, jde-li člověk s holýma rukama do boje o zachování života s kapitálovým obrněncem. (Svoboda, 1936, s. 90).“

[7] Lavický, P. a kol, In: JUDr. Jan Lasák, LL.M. (Columbia) Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2014, s. 1652 – 1653.

K otázce slabší strany mimo §433 NOZ též: §3 odst. 2, písm. c) NOZ: „nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých“

§ 6 odst. 1 NOZ: „Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.“ S tím souvisí i v § 6 odst. 2 NOZ: „Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“

S ochranou slabší strany v konkrétní situaci souvisí i zakotvení zákazu šikanózního výkonu práva a zákazu zneužití vlastních práv vůči jinému. Podle §8 NOZ „zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.“

[8] Lavický, P. a kol, In: JUDr. Jan Lasák, LL.M. (Columbia) Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2014, s. 1652 – 1653.

[9] Většina smluv o poskytování právních služeb je modifikací příkazní smlouvy dle §2430 NOZ. Povinnost poučit klienta jako příkazce o zřejmé nesprávnosti pokynu viz: §2433 NOZ.

[10] § 3 odst. 2 písm. c) NOZ: „nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých.“

[11] §419 NOZ „Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“

[12] Lavický, P. a kol, In: JUDr. Jan Lasák, LL.M. (Columbia) Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2014, s. 1652 – 1653. Na právní jednání mezi klientem spotřebitelem a advokátem bude nutné aplikovat také ustanovení §1810 a násl. NOZ.

[13] Lavický, P. a kol, In: JUDr. Jan Lasák, LL.M. (Columbia) Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2014, s. 1652 – 1653.

[14] Důvodová zpráva k § 2894 až 2899 NOZ.

[15] § 276 odst. 3 BGB, §§ 307 – 309 BGB.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)

- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)